

**ICHKILIKBOZLIK, KASHANDALIK VA GIYOHVANDLIK YOSHLARNING AQLIY
VA JISMONIY KAMOLOTI KUSHANDASI**

Erkaboyev Oybek Muxammadjonovich

*Fargʻona davlat universiteti matematika-informatika fakulteti yoshlar masalalari va
maʼnaviy-marifiy ishlar boʻyicha dekan oʻrinbosari.*

Qurbonova Goʻzal Maxsitaliyevna

Fargʻona davlat universiteti matematika-informatika fakulteti tyutori.

1.Gmail: oerkaboyev@gmail.com

Dunyoning ayrim mamlakatlarida ichkilikbozlik, kashandalik, zaharvandlik va giyohvandlik kabi millat genofondiga, inson zurriyodiga, nasl-nasabiga oʻta salbiy taʼsir etuvchi kasalliklar, zararli odatlar, yoshlar oʻrtasida koʻpayib bormoqda.

Aholi oʻrtasida sogʻlom turmush tarzini keng targʻib qilish, odamlar ongiga salomatlikni saqlash oʻz qoʻllarida ekanligini singdirish, alkogol va tamaki mahsulotlarini, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarni isteʼmol qilishni huquqiy jihatdan, tegishli qonunlar bilan cheklash orqali hal etishni hayotning oʻzi, qolaversa, u yoki bu mamlakatdagi qonunchilik tajribasi yaqqol koʻrsatmoqda.

Spirтли ichimliklarning inson xromosomalariga (inson pushtiga) salbiy, yaʼni mutagen taʼsiri, uning oqibatida odam homilasining turli nuqsonlar bilan shakllanishi hamda ogʻir darajali tugʻma nogiron bolalar tugʻilishi fanda allaqachon isbotlangan.

Tibbiyot ilmining sultoni, buyuk ajdodimiz Abu Ali ibn Sino “sharob (spirтли ichimlik)ni zaharning bir turi”, deb bejiz taʼriflamagan.

Spirтли ichimlikning yosh organizmga, ayniqsa, onalar organizmiga, homilaga va emizikli goʻdak organizmiga salbiy taʼsiri haqida bugungi kun odamlari toʻliq tasavvurga egalar. Xuddi shuningdek, tamaki mahsulotlarini muntazam ravishda isteʼmol qilish, yaʼni kashandalik dunyo aholisi oʻrtasidagi oʻlim holatlarini keltirib chiqaruvchi ikkinchi sabab ekanligi bugungi kunda isbotlangan.

Jahon sogʻliqni saqlash tashkilotining rasmiy maʼlumotlariga koʻra, hozirgi vaqtda yer sharining 1,3 milliard aholisi kashandalikka duchor boʻlgan. Muntazam ravishda tamaki mahsulotlarini isteʼmol qilish, yaʼni unga ruju qoʻyish, oddiy aytganda, kashandalik, insonning jismonan va ruhiy fiziologik (psixofiziologik) jihatdan unga oʻrganib qolayotgani giyohvandlikning eng ogʻir shakllaridan biri, deb rasman tan olingan.

Jahonda katta yoshlilar oʻlimining 12 foizi kashandalik — tamaki mahsulotlarining ogʻir oqibatlari tufayli roʻy bermoqda va buning natijasida har yili 5,4 million odam olamdan koʻz yummoqda. Kishini larzaga soladigan yana bir fakt shuki, har 6,5 daqiqada 1 nafar inson tamaki chekish bilan bogʻliq boʻlgan kasallik tufayli bu dunyoni tark etmoqda. Agar shu holat davom etadigan boʻlsa, 2030 yilga kelib, faqat tamaki sababli har yili 8,3 million nafar insonning olamdan koʻz yumishi mumkinligi

(bu ko`rsatkich, umuman o`lim ko`rsatkichlarining 10 foizini tashkil qiladi) bashorat qilinmoqda.

Tamaki tutuni tarkibida 7 mingdan ortiq komponentlar bo`lib, ulardan aksariyati farmakologik jihatdan juda faol, zaharli, mutagen va kantserogen moddalar ekanligi aniqlangan.

Jahon sog`liqni saqlash tashkilotining ma`lumotlariga ko`ra, o`pka saratoni kasalligi ko`rsatkichlari dunyoda o`sib borish tendentsiyasiga ega bo`lib, ushbu kasallikka chalinganlarning 98,96 foizi tamaki mahsulotlarini iste`mol qiluvchilardir.

Eng tashvishlisi shundaki, chekmaydigan odamlar chekadiganlar atrofida “passiv chekuvchilar”ga aylanadi, ular orasida bolalar va ayollar kam emas. Tamaki tutunidagi zaharli moddalarning aynan “passiv chekuvchilar” organizmiga salbiy ta`siri kuchliroq ekanligi zamonaviy tibbiyotda allaqachon isbotlangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O.M. Эркабоев. Наука в системе высших школ Республики Узбекистан. Архивариус. с 24-27

2. E.O. Muhammadjonovich. Determination of the physical status of secondary school students through sociological research. Berlin Studies Transnational Journal of Science and 2022. 1-5

3. O.Erkaboyev, O. G`aniyev. GLOBALLASHUV SHAROITIDA YOSHLARNING “OMMAVIY MADANIYAT” TAHDIDIGA QARSHI KURASHI. INTERNATIONAL CONFERENCE DEDICATED TO THE ROLE AND IMPORTANCE OF INNOVATIVE EDUCATION IN THE 21ST CENTURY. 2022.12.25

4. O.Erkaboyev, I. Mamatqulov. Ma`naviy tahdid - yosh avlod kelajagiga tahdid. INTERNATIONAL CONFERENCE DEDICATED TO THE ROLE AND IMPORTANCE OF INNOVATIVE EDUCATION IN THE 21ST CENTURY. 2022.12.25